

Підходи до розрахунку обсягів тіньово госектора в економіці регіону

А.В. ЖУРАКОВСЬКА

*Харківський національний економічний університет,
61001 Україна, м. Харків, пр. Леніна 9а
anneto4ka@gmail.com*

Тези присвячені підходам до розрахунку обсягів тіньового сектора в економіці регіону. У тезах розглянені теоретичні основи поняття тіньова економіка, відображені мета, об'єкт, предмет та актуальність дослідження обраної теми.

Актуальність теми обумовлена її недостатній розробленості, незважаючи на те, що за різними оцінками тіньовий сектор в економіці України ті багатьох інших країн сягає 40-60%. Розгляд питань пов'язаних з даною тематикою носить як теоретичну, так і практичну значність.

Висока значимість і недостатня практична розробленість проблеми визначають безсумнівну новизну даного дослідження.

Таким чином, об'єктом дослідження є тіньова економіка як елемент суспільної системи.

Предметом аналізу виступає взаємовплив нелегальних (тіньових) і легальних соціально-економічних інститутів, що регулюють господарську життєдіяльність.

Основна мета полягає у розрахунку обсягів тіньової економіки у масштабі Харківського регіону.

Методи, які використовуються для оцінки тіньової економіки, можна умовно розділити на:

1) соціологічні - це експертні оцінки, опитування населення, вибіркові обстеження, аналіз записів в податкових книгах, аналіз розбіжностей обсягів доходів і витрат;

2) статистичні - це аналіз розбіжностей даних офіційної статистики, оцінки неврахованої вартості складових ВВП;

3) непрямі - це аналіз попиту на готівку (монетарний метод), а також економетричний аналіз;

4) структурні - це експертний аналіз, домінування, зіставлення галузей;

5) спеціальні - це дослідження зайнятості, метод стійких взаємозв'язків.

Недоліком перерахованих методів є їх громіздкість, трудомісткість

Оцінити обсяги тіньової економіки можливо різними методами. Це можливо зробити шляхом опитування підприємств і домогосподарств, використання системи національних рахунків, порівняння офіційних темпів росту валового внутрішнього продукту (ВВП) з темпами росту деякої змінної, про яку можна припустити, що вона певним чином зв'язана з фактичним ВВП [1].

Інструментом кількісного вимірювання тіньового ВВП є складові моделі загальної економічної рівноваги - функції сукупного попиту та сукупної пропозиції. Визначення обсягів тіньової економіки можливе на основі моделі функції сукупної пропозиції, головна складова якої - виробнича функція Кобба - Дугласа з постійністю віддачі від масштабу у формі Тінбергена [2].

Результати розрахунку розмірів тіньового сектору та його частки в офіційному секторі (з урахуванням тіньового сектору та без урахування) в Харківському регіоні наведені на рисунку. Виходячи з даних таблиці, можна зробити висновок про те, що офіційні дані про скорочення реального ВВП значною мірою перебільшені, і це пов'язано зі зростанням тіньової економіки [3].

Показники	Роки												
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Офіційний ВВП	18,7	20,5	26,1	34	40,8	45,2	53,5	69	84,9	100	111	125,5	142,2
Сумарний ВВП	30,1	33,4	41,4	55,1	66,9	73,4	86,7	113	135	159	190	216,4	246,7
Тіньовий ВВП	11,4	12,9	15,3	21,1	26	28,2	33,2	44,1	49,7	59,4	79,2	90,94	104,5
Доля тіньового ВВП в офіційному (з урахуванням тіньового)	7,58	7,72	7,38	7,64	7,78	7,68	7,66	7,8	7,38	7,44	8,34	8,405	8,47
Доля тіньового ВВП в офіційному	12,2	12,5	11,7	12,4	12,7	12,5	12,4	12,8	11,7	11,9	14,3	14,5	14,69

Результати розрахунку обсягу тіньового сектору та його частки в офіційному (млрд. грн.).

Беручи до уваги економічне та соціальне значення тіньового сектору, не можна ставити мету щодо його заборони або контролю, бо це може зруйнувати виробництво, яке сьогодні забезпечує базовий життєвий рівень для мільйон українців. Метою має бути впровадження такої політики, яка б сприяла переході цієї діяльності в офіційну економіку, де сплачуються податки та де ця діяльність може відкрито зростати під захистом закону. Україні необхідно швидко перейти від тіньової економіки до офіційної. В протилежному випадку база оподаткування буде зруйнована, що призведе до більшого дефіциту, слабких державних надходжень та ризику фінансової та соціальної боротьби [3].

Успішний досвід багатьох країн світу, яким вдалося перевести тінь діяльності в офіційний сектор, свідчить, що основна мета таких стратегій полягає у зміні державної політики, щодо високих ставок податків, строгого регулятивного контролю. Менше, але також важливе значення мають такі заходи, як виявлення уникнення сплати податків у особливо великих розмірах і покарання порушників.

1. Турчинов О.В. Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження: Наукове видання / О.В. Турчинов. - Київ.: Видавництво «АртЕк», 1995.-300 с.

2. Харазішвілі Ю. Системне моделювання соціально-економічного розвитку України. "Банківська справа" № 3. К., "Знання", 2006, с. 45-65

3. Кравченко Т. Підходи до розрахунку і прогнозування тіньової економічної діяльності в Україні. "Регіональна економіка" №1. К., "Знання", 2001, с. 77-82